

Котова О. С.,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

Капліна О. В., доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри кримінального
процесу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

УДК 343.1 + 343.132.5

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АРЕШТ МАЙНА» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В статті розглянуто актуальні для сучасної науки кримінального процесу і правозастосовної практики проблеми формулювання поняття «арешт майна в кримінальному провадженні». Правильність його визначення має важливе значення, оскільки дають змогу правозастосовнику усвідомити сутність правового явища, законно застосувати норму права, мотивувати кримінальне процесуальне рішення, забезпечити дотримання прав та свобод людини тощо.

Метою статті є аналіз запропонованого законодавцем у ч. 1 ст. 170 КПК України поняття «арешт майна» скрізь призму надбань вітчизняної науки щодо формування понять права та на підставі виявлених дефектів побудови розглядуваного поняття розробка його авторського наукового визначення.

Автор з огляду на логіку й теорію права критично проаналізував поняття «арешт майна», наведене законодавцем у ч. 1 ст. 170 КПК. Зроблено висновок, що коли розглядати стандарти доказування, котрі містяться в КПК, як ієрархічну структуру, між складовими якої є логічний зв'язок, та які створюють послідовну систему обґрунтованості знання у кримінальному провадженні, то може зазнати критики побудова стандартів доказування «сукупність підстав» і «розумних підозр», що викладені законодавцем у зворотній послідовності. Крім того, стандарт «розумна підозра» пропонується застосовувати до завдань арешту майна.

Робиться висновок, що «наявність достатніх підстав вважати» та «розумні підозра» – це стандарти доказування, які як результат цілеспрямованої діяльності сторони обвинувачення (а також у випадках, передбачених КПК цивільного позивача), повинні забезпечити той рівень переконання, який сприятиме формуванню у слідчого судді або суду впевненості про необхідність арешту майна.

На підставі проведеного аналізу запропоновано авторське визначення поняття «арешт майна», під яким автор розуміє тимчасове, до скасування у встановленому КПК порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та (або) користування майном, щодо якого існує достатньо підстав уважати, що воно є або може бути речовим доказом, підлягати спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна, при наявності обґрунтованої підозри, що незастосування цього заходу призведе до приховування, зникнення, втрати, пошкодження, псування, знищення, використання, перетворення, пересування, продажу, передачі майна.

Ключові слова: *стандарт доказування, арешт майна, підстави для арешту майна, завдання арешту майна, визначення поняття, поняття у кримінальному процесуальному праві.*

В умовах стрімкого розвитку вітчизняного кримінального процесуального законодавства важливого значення набуває забезпечення його якості. Узгодженість правового тексту забезпечується завдяки дотриманню вимог законодавчої техніки під час законопроектної роботи та термінології, що використовується законодавцем. Саме чітко сформульовані поняття сприяють правовій визначеності і «створюють умови для однозначності в праві»¹. Закріплені в тексті нормативно-правового акта поняття сприяють законному правозастосуванню. У кримінальному процесі дуже важливо розрізнити поняття і терміни кримінального процесуального права, а також науки кримінального процесу. Перші функціонують у текстах законів та інших нормативно-правових актів, другі – у наукових працях. І кримінально-процесуальне право, і наука кримінального процесу оперують спільними поняттями, які розкриваються через дефініції. Проте наукові правові поняття відіграють допоміжну роль у правозастосовному процесі. Тому якщо визначення понять права і науки права не збігаються за змістом і кількістю ознак, для правозастосовника при тлумаченні норм права юридично обов'язковим є поняття, сформульоване в нормах права. Такий підхід детермінується специфічними властивостями права – формальною визначеністю і загальнообов'язковістю. Будь-яке поняття, вилетене в норматив-

ну тканину, містить у собі не просто інформацію, а саме ту, що передає державну волю. Отже формулювання поняття в нормі кримінального процесуального закону мають важливе значення, оскільки дають змогу правозастосовнику усвідомити сутність правового явища, законно застосувати норму права, мотивувати кримінальне процесуальне рішення, забезпечити дотримання прав та свобод людини тощо. Тому уявляється актуальним звернення до понять кримінального процесуального права, здійснення їх аналізу та розробка пропозицій щодо удосконалення.

На відміну від КПК 1960 р. чинний КПК України передбачає визначення поняття «арешт майна», під яким пропонує розуміти тимчасове, до скасування у встановленому Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр уважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна (ч. 1 ст. 170 КПК).

Лексико-граматичне, логічне, системне та телеологічне тлумачення наведеного поняття дає підстави конста-

¹ В Жеребкін, *Логический анализ понятий права* (Київ, Вища шк. 1976) 4–5.

тувати порушення логіки під час його формулювання. Отже метою статті є усвідомлення сутності арешту майна крізь призму визначення його поняття, яке закріплено у ч. 1 ст. 170 КПК України та розробка доктринального визначення поняття, яке згодом може бути використано в тексті Кодексу.

Вагомий внесок у наукове дослідження юридичної термінології зробили фахівці з теорії права та галузевих юридичних наук: С. С. Алексєєв, Я. М. Брайнін, М. О. Власенко, М. М. Гродзинський, В. Є. Жерьобкін, О. В. Капліна, Т. В. Кашаніна, В. М. Косович, М. Б. Кострова, В. М. Кудрявцев, М. С. Строгович, О. В. Наумов, В. Т. Нор, М. І. Панов, А. С. Піголкін, С. П. Погребняк, П. М. Рабінович, І. А. Тітко, О. Ф. Черданцев, С. В. Шевчук, О. С. Шуміліна та ін. Підходи зазначених та інших науковців були враховані під час усвідомлення сутності формування юридичного поняття.

Питання арешту майна у кримінальному провадженні були предметом наукового дослідження таких учених, як А. А. Блогодір, О. В. Верховгляд-Герасименко, І. Й. Гаюр, І. І. Войтович, І. В. Гловюк, Т. Г. Ільєва, М. В. Лепей, М. А. Макаров, О. В. Мельник, Т. О. Музиченко, І. І. Татарін, О. Г. Шило та ін. Водночас глибокого дослідження проблем формування поняття «арешт майна» з огляду на розробки теорії права та логіки у вітчизняній науці кримінального процесуального права не відбувалося.

Отже, метою статті є аналіз запропонованого законодавцем у ч. 1 ст. 170 КПК України поняття «арешт майна» скрізь призму надбань вітчизняної науки щодо формування понять права та на підставі виявлених дефектів побудови розгляданого поняття розробка його авторською науковою визначення.

Слід зазначити, що законодавець у новому КПК України відмовився від використання словосполучення «накладення арешту на майно» на користь

«арешт майна», що, на наш погляд, найбільше відображає його сутність. У цьому аспекті підтримуємо думку О. В. Верховгляд-Герасименко, яка зазначила, що «використання у назві слова «накладення» відображає діяльно-практичний аспект, який не належить до сутності самого заходу процесуального примусу і не відображає жодної якісної визначеності»¹.

Поняття «арешт» (від лат. *arrestum* – затримка, зупинення) використовується не лише у кримінальному судочинстві, а також в інших галузях права для позначення правообмежувальних заходів майнового характеру, а саме – забезпечення позову у господарському судочинстві (ст. 137 ГПК України); виду забезпечення позову у цивільному процесі (ст. 150 ЦПК України); способу забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом у податковому праві (ст. 94 Податкового кодексу України); в адміністративному судочинстві (ст. 284 КАС), а також під час виконавчого провадження як заходу звернення стягнення на кошти та інше майно боржника (Розділ VII «Порядок звернення стягнення на майно боржника» Закону України «Про виконавче провадження»). Отже, можна констатувати міжгалузевий характер розгляданого поняття та особливості процедур накладення арешту на майно.

Виходячи з легального визначення поняття, що міститься у ч. 1 ст. 170 КПК України, можна дійти висновку, що під час арешту майна особа не позбавляється права володіння, вона тимчасово позбавляється права на відчуження майна, розпорядження та/або користування. Таким чином арешт майна полягає в обмеженні права власності, яке в цьому випадку виступає об'єктом примусового впливу. Ступінь такого обмеження залежить від багатьох факторів.

Незважаючи на природний, невідчужуваний характер права приватної

¹ О. Верховгляд-Герасименко, *Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу*: монографія (Харків, Юрайт 2012) 53.

власності, його реалізація не може мати абсолютного характеру, а право власності може бути обмежено. Умови такого обмеження містяться перш за все у Конституції України (ст. 41, 64), а також міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Зокрема, примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована винятково за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом (ст. 41 Конституції України).

Окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень можуть встановлюватися в умовах воєнного або надзвичайного стану, проте не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 56–63 Конституції України (ст. 64 Конституції України).

Отже державний примус під час арешту майна полягає у різному ступені правообмежень. Саме залежно від ступеня правообмежень арешт майна можна поділити на два види, зокрема, в одних випадках закон не дозволяє відчуження майна та розпорядження ним (при наявності можливості ним користуватися), а в інших забороняє як відчуження, так і розпорядження та користування. В останньому випадку сила примусового впливу найбільш потужна, адже майно взагалі вилучається та передається на зберігання іншим особам, максимально обмежуючи таким чином право власності.

Звертаємо увагу на те, що у конструкції ч. 1 ст. 170 КПК, формулюючи підстави для арешту майна, за-

конодавець вживає словосполучення «сукупності підстав», а не «достатніх підстав», як це зроблено для прийняття інших рішень, зокрема про виклик особи (ст. 134); при вирішенні питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. 152 КПК); про відсторонення особи від посади (ст. 157 КПК); про застосування запобіжних заходів (ст. ст. 177, 194 КПК) тощо, а також у ч. 3–6 ст. 170 КПК. Крім того, використання сполучника «чи» вказує на те, що він «уживається при поєднанні однорідних членів речення і частин складнопорядного речення для позначення того, що з ряду перелічуваних предметів, явищ і т. ін. можливий тільки один»¹. Отже, можна дійти висновку, що для арешту майна потрібні або сукупність підстав, або сукупність розумних підозр. Проте, на наш погляд, швидше законодавець неправильно виклад свій намір за допомогою цього словосполучення.

Безумовно, наявність підстав для здійснення арешту майна необхідна у будь-якому випадку, бо інакше застосування заходу забезпечення кримінального провадження перетвориться на свавілля та беззаконня. Проте виникає питання, чи слід встановлювати саме сукупність зазначених підстав, та яка саме сукупність уважатиметься законною? Розглядаючи два словосполучення, які використовуються в тексті КПК, а саме «сукупність підстав» та «достатні підстави», можна вказати на перевагу використання запровадженого новим КПК та вже звичного для правозастосовника стандарту доказування «достатні підстави». Такого висновку можна дійти, враховуючи те, що в статті 170 КПК законодавець використовує множину. Отже, якщо йдеться про «підстави», то він має на увазі необхідність встановлення не однієї підстави, а кількох, що вже само по собі вказує на їх сукупність, тобто «неподільну єдність, загальну кількість, суму»². Сказане обумовлює пропозицію

¹ В Бусел (ред), *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (Ірпінь, Перун 2004) 1377.

² В Бусел (ред), *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (Ірпінь, Перун 2004) 1214.

вдосконалити редакцію ч. 1 ст. 170 КПК та у визначенні поняття «арешт майна» словосполучення «сукупність підстав» замінити на «достатніх підстав». Це відповідатиме не тільки конструкції частин 3–5 ст. 170 КПК, а й термінології, яка вживається в КПК, та сутності концептуальних підходів, що запропоновані в новому законодавстві¹.

Повертаючись до редакції ч. 1 ст. 170 КПК, вважаємо за необхідне дослідити співвідношення понять «сукупність (достатність) підстав» та «розумних підозр» як підстав для арешту майна. «Достатність підстав», або «наявність достатніх підстав вважати», а також «розумні підозри» – це стандарти доказування, які вперше знайшли своє закріплення у новому вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві. Нетривалий час функціонування нового КПК та їх використання у правозастосовчій практиці обумовлює ще недостатнє усвідомлення їх сутності, в тому числі й у науці кримінального процесу².

Грунтовне дослідження стандартів доказування у кримінальному провадженні зробили вітчизняні вчені А. А. Павлишин та Х. Р. Слюсарчук. У своїй монографії на підставі зарубіжних доктрин, підходів вітчизняних учених, аналізу чинного кримінального процесуального законодавства вони дійшли висновку, що «стандарти доказування – це закріплені у кримінальному процесуальному законодавстві та правових позиціях вищих судових інстанцій правила, що охоплюють кількісну та якісну складову доказування, виконання яких стороною обвинувачення (в окремих ви-

падках також стороною захисту) забезпечує рівень переконання (переконаності), придатний для ухвалення процесуальних рішень, що обмежують права та свободи особи у кримінальному провадженні»³.

У цілому підтримуємо висновок А. А. Павлишина та Х. Р. Слюсарчук щодо стандартів доказування, які існують у кримінальному провадженні: 1) «обґрунтована підозра»; 2) «достатня підстава» («ймовірна причина»); 3) «переконання за більшої вірогідності»; 4) «вагоме переконання»; 5) «поза розумним сумнівом». Крім того, переконливою є позиція науковців про те, що система стандартів доказування за своєю структурою є ієрархічною: кожний наступний стандарт забезпечує отримання обґрунтованішого (ймовірнішого) знання у кримінальному провадженні, система стандартів доказування у кримінальному провадженні забезпечує (створює) «наростаючу» послідовність обґрунтованості знання у кримінальному провадженні⁴.

Отже, спираючись на такий підхід, можемо дійти висновку, що «наявність достатніх підстав вважати» та «розумні підозра» – це стандарти доказування, які як результат цілеспрямованої діяльності сторони обвинувачення (а також у випадках, передбачених КПК цивільного позивача), повинні забезпечити той рівень переконання, який сприятиме формуванню у слідчого судді або суду впевненості про необхідність арешту майна.

Причому, якщо виходити з ієрархічності стандартів доказування, то можна припустити, що у структурі обґрунтування рішення про арешт майна «розум-

¹ Виходячи з такого розуміння підстав для обґрунтування рішення про арешт майна, вживатимемо зазначені словосполучення як синоніми.

² А Павлишин, Х Слюсарчук, *Стандарти доказування у кримінальному провадженні* (Львів, Вид-во ТзОВ «Колір ПРО» 2018) 292; В Вапнярчук, 'Стандарт кримінального процесуального доказування' (2015) 1(80) *Вісник Національної академії правових наук України* 100–112; С Будылин, 'Внутреннее убеждение или баланс вероятностей? Стандарты доказывания в России и за рубежом' (2014) 3 *Вестник Высшего Арбитражного Суда РФ* 25–57; № 4. С. 34–67; Л Драпкина, 'Стандарты доказанности и проблема достоверности информации по уголовным делам' (1995) 4 *Российский юридический журнал* 98–108.

³ А Павлишин, Х Слюсарчук, *Стандарти доказування у кримінальному провадженні* (Львів, Вид-во ТзОВ «Колір ПРО» 2018) 107.

⁴ А Павлишин, Х Слюсарчук, *Стандарти доказування у кримінальному провадженні* (Львів, Вид-во ТзОВ «Колір ПРО» 2018) 104–105.

на підозра» є найнижчим стандартом доказування за рівнем переконання (переконаності), який повинен бути дотриманий для прийняття рішення. Ураховуючи такий підхід, слід звернути увагу на те, що у ч. 1 ст. 170 КПК законодавець використовує іншу послідовність, ніж запропонована вченими система стандартів доказування, та передбачає для арешту майна «сукупність підстав чи розумних підозр». Між тим у частинах 3–5 ст. 170 КПК вказує лише на наявність «достатніх підстав», що породжує питання про дійсний намір законодавця. Нагадаємо, що ч. 1 ст. 170 КПК містить визначення поняття арешту майна та є загальною щодо інших частин цієї статті чи інших статей КПК.

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства не дає можливості встановити, як розуміти стандарт «розумна (або обґрунтована) підозра», встановити його межі. Це, можливо, пов'язано із його оцінним характером, складністю усвідомлення та залежністю від конкретних обставин, різновиду кримінального процесуального рішення, яке повинно прийматися на підставі цього стандарту та намаганням законодавця надати більшу свободу переконанню правозастосовника. Між тим, іншим шляхом йде законодавець Грузії, який у п. 11 ст. 3 «Роз'яснення основних термінів для цілей цього Кодексу» КПК Грузії зазначає, що «обґрунтоване припущення – сукупність фактів або інформації, які задовольнили б об'єктивну особу сукупністю обставин цієї кримінальної справи, щоб вона могла дійти висновку про можливе вчинення злочину особою, прямо передбачений цим Кодексом доказовий стандарт, для проведення слідчих дій або (і) застосування запобіжних заходів»¹.

В юридичній літературі з цього приводу висловлені різні судження. Зокрема, С. Ю. Бутенко вважає, що «обґрунтована підозра» – це «упевненість органів влади... яка виникла на підставі наявних фактів»². О. В. Капліна стверджує, що підозра – це ймовірне судження³. Підтримуючи останню думку, дозволимо собі не погодитися з першим підходом, оскільки підозра швидше є припущенням, ймовірним судженням, попереднім висновком. Упевненість же становить собою тверде переконання особи, що приймає рішення.

Вже давно певна практика розуміння стандарту «обґрунтована підозра» сформувалася в правотлумаченні Європейського суду з прав людини. Зокрема у відомій справі «Фокс, Кемпбелл і Гартлі проти Сполученого Королівства» від 30 серпня 1990 р. ЄСПЛ зазначив, що «... наявність «обґрунтованої підозри» передбачає наявність фактів або інформації, які могли б переконати об'єктивного спостерігача в тому, що відповідна особа можливо вчинила злочин...»⁴ (виділ. – О.К.).

А. А. Павлишин та Х. Р. Слюсарчук вважають, що межа між стандартами «обґрунтована підозра» та «достатня підстава» є надзвичайно тонкою. Достатня підстава виникає на основі «здорового глузду» та фактичного аналізу (оцінювання) всієї сукупності фактів та обставин в їх цілісності. Стандарт доказування «достатня підстава» не передбачає абсолютної впевненості, він може бути досягнутий, коли є сумніви. Відповідний стандарт доказування «передбачає вищий рівень переконання особи у необхідності прийняття рішення у кримінальному провадженні, ніж стандарт доказування «обґрунтована підозра», проте передбачає набагато

¹ Уголовно-процессуальный кодекс Грузии от 09.10.2009 г. <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/_09_10_2009.pdf> дата звернення 02.12.2018.

² С Бутенко, 'Підстави позбавлення особи свободи під час досудового слідства і суду у практиці Європейського суду з прав людини' (2011) 2 *Правничий часопис Донецького університету* 92.

³ О Капліна, 'Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність' (2013) 1 *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* 239.

⁴ Harris, O'Boyle, and Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights. 3rd Edition* (Oxford university press 2014) 317.

нижчий рівень переконаності у порівнянні із стандартом доказування «поза розумним сумнівом», який необхідний для прийняття кінцевого рішення у кримінальному провадженні»¹.

Отже, вважаємо, що при тлумаченні ч. 1 ст. 170 КПК України слід зважати на те, що стандарти доказування, що використовуються законодавцем у конструкції цієї статті, взаємно доповнюють один одного. На нашу думку, стандарт «розумна підозра» пов'язується з внутрішнім переконанням слідчого, прокурора (або цивільного позивача) та обґрунтовується наявністю імовірного припущення, заснованому на професійному досвіді, правозастосовній практиці, професійній інтуїції. Разом із тим, слід підкреслити, що розумна підозра – це не якість нез'ясоване, незрозуміле передчуття. Вона «має бути чимось більшим, ніж «нечітка здогадка» або вигадана підозра. Стандарт обґрунтованої підозри вимагає, щоб були наведені «чіткі факти та обставини», що виправдовують застосування до особи засобів примусу»². Отже такий підхід вказує на те, що припущення повинно спиратися на об'єктивно існуючі обставини кримінального провадження. Розумна підозра як стандарт доказування під час прийняття рішення про арешт майна нерозривно пов'язаний із ризиками, тобто усвідомленою можливістю небезпеки приховування майна, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження, що передбачені в абз. 2 ч. 1 ст. 170 КПК. Сказаним обумовлюється пропозиція змінити конструкцію статті 170 КПК та передбачити, що «розумна підозра» (або навіть «обґрунтована підозра») належить до ризиків, запобігання яких є завданням арешту майна.

Такий висновок впливає з логіки побудови норми КПК. Зокрема, не можна «розумно підозрювати» річ у тому, що

вона може бути речовим доказом, або суддю в тому, що він призначить як додаткове покарання конфіскацію майна. Більш прийнятною та логічною є конструкція статті, яка вказує на «достатність підстав вважати», що майно може бути речовим доказом у кримінальному провадженні, або суд у випадках, передбачених КК України, може призначити покарання у вигляді конфіскації майна.

Стандарт «достатня підстава» пов'язується не лише з внутрішнім передчуттям, але й спирається на фактичні дані, певну інформацію, яка дозволяє ідентифікувати ситуацію в доказуванні як таку, що відповідає можливості застосування заходу забезпечення кримінального провадження. Зокрема, арешт майна відповідно до ч. 3 ст. 170 КПК здійснюється за наявності достатніх підстав уважати, що майно відповідає критеріям, зазначеним у ст. 98 КПК. Отже, в цьому випадку не лише імовірно припущення є підставою для арешту. До підстав можна віднести те, що матеріальні об'єкти, які отримані під час кримінального провадження, були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, у тому числі предмети, котрі були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Це може бути встановлено протоколом обшуку, в якому засвідчений факт виявлення в житлі підозрюваного грошей, що зберігалися в схованці; протоколом огляду; протоколами допиту свідків, які вказували на вчинення підозрюваним злочину; висновком експертів. Всі ці докази містять фактичні дані, які

¹ А Павлишин, Х Слюсарчук, *Стандарти доказування у кримінальному провадженні* (Львів, Вид-во ТзОВ «Колір ПРО» 2018) 144, 147–148.

² Н Марчук, В Касько, Р Куйбіда, М Хавронюк та ін, *Настільна книга професійного судді (кримінальне провадження)* (Київ, «Арт-Дизайн» 2015) 11.

вказують на те, що певні матеріальні об'єкти відповідають критеріям, зазначеним у ч. 1 ст. 98 КПК.

Достатніми підставами вважати, що суд у випадках, передбачених КК України, може призначити покарання у вигляді конфіскації майна (ч. 5 ст. 170 КПК) є наявність даних про те, що: 1) особою вчинено тяжкий (ч. 4 ст. 12 КК) або особливо тяжкий і (ч. 5 ст. 12 КК) корисливий злочин; злочин проти основ національної безпеки України (розд. І Особливої частини КК) незалежно від ступеня їх тяжкості та тих мотивів, якими керувався винний при їх вчиненні; або злочини проти громадської безпеки (розд. IX Особливої частини КК) також незалежно від ступеня їх тяжкості та тих мотивів, якими керувався винний при їх вчиненні; 2) це додаткове покарання спеціально (тобто безпосередньо) передбачене у відповідних санкціях статей Особливої частини КК (ч. 2 ст. 59 КК).

Ураховуючи викладене та спираючись на вимоги законодавчої техніки щодо формулювання понять, на підста-

ві лексико-граматичного, логічного й системного тлумачення взаємопов'язаних частин ст. 170 КПК, можемо запропонувати визначення поняття «арешт майна», яке, на наш погляд, може сприяти подальшому вдосконаленню ч. 1 ст. 170 КПК. Отже, *арештом майна* є тимчасове, до скасування у встановленому КПК порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та (або) користування майном, щодо якого існує достатньо підстав уважати, що воно є або може бути речовим доказом, підлягати спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації в юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна, при наявності обґрунтованої підозри, що незастосування цього заходу призведе до приховування, зникнення, втрати, пошкодження, псування, знищення, використання, перетворення, пересування, продажу, передачі майна.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

1. Uholovno-protsessualnyi kodeks Hruzyy [Criminal Procedure Code of Georgia] ot 09.10.2009 hoda <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/_-09_10_2009.pdf> data zvernennia 14.08.2018 (in Russian).

BIBLIOGRAPHY

AURHORED BOOKS

- Busel V T (red), Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language] (Irpın, Perun 2004) 1440 (in Ukrainian).
- Verkhohliad-Herasymenko O V, Zabezpechennia mainovykh prav osoby pry zastosuvanni zakhodiv kryminalno-protsessualnoho prymusu: monohrafiia [Provision of property rights of a person in the application of measures of criminal-procedural coercion: a monograph] (Kharkiv, Yurait 2012) 216 (in Ukrainian).
- Zherebkyn V E, Lohycheskyi analiz poniatiya prava [Logical analysis of the concepts of law] (Kyiv, Vyshcha shk. 1976) 150 (in Russian).
- Pavlyshyn AA, Sliusarchuk Kh R, Standarty dokazuvannia u kryminalnomu provadzhenni [Standards of Proof in Criminal Proceedings] (Lviv, Vyd-vo TzOV «Kolir PRO» 2018) 292 (in Russian).
- Marchuk N O, Kasko V V, Kuibida R O, Khavroniuk M I, ta in, Nastilna knyha profesiinoho suddi (kryminalne provadzhennia) [Professional Judge's Table Book (Criminal Proceedings)] (Kyiv, «Art-Dyzain» 2015) 248 (in Ukrainian).
- Harris, O'Boyle, *Warbrick Law of the European Convention on Human Rights 3rd Edition* (Oxford university press 2014) 1006 (in Ukrainian).

ARTICLES

- Budylyn S L, 'Vnutrennee ubezhdene yly balans veroiatnosti? Standarty dokazyvaniya v Rossyy y za rubezhom [Internal belief or balance of probabilities? Standards of evidence in Russia and abroad] (2014) 3 Vestnyk Vysshheho Arbytrazhnogo Suda RF 25–57; № 4 34–67 (in Russian).

9. Butenko S Yu, 'Pidstavy pozbavlennia osoby svobody pid chas dosudovoho slidstva i sudu u praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [The grounds for deprivation of liberty during pre-trial investigation and trial in the practice of the European Court of Human Rights] (2011) 2 Pravnychy i chasopys Donetskooho universytetu 90–97 (in Ukrainian).

10. Vapniarchuk V, 'Standart kryminalnoho protsesualnoho dokazuvannia [Standard of criminal procedural proof] (2015) 1(80) Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy 100–112 (in Ukrainian).

11. Drapkin L Ya, 'Standarty dokazannosti y problema dostovernosti ynfornatsyy po uholovnym delam [Standards of Evidence and the Problem of Reliability of Information in Criminal Cases] (1995) 4 Rossyiskiy yurydychesky zhurnal 98–108 (in Russian).

12. Kaplina O V, 'Pidozra u kryminalnomu provadzhenni: poniattia, oznaky, sutnist [Suspicion in criminal proceedings: concept, features, essence] (2013) 1 Yurydychniy chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav 238–242 (in Ukrainian).

Kotova O. Problems in defining the concept of «arresting property» in a criminal proceeding

The article deals with the problem of the concept of «property arrest in criminal proceedings» relevant to modern science of the criminal process and law enforcement practice. The correctness of its definition is important, since it enables the law-enforcement person to understand the essence of the legal phenomenon, to lawfully apply the rule of law, to motivate the criminal procedural decision, to ensure observance of human rights and freedoms, etc.

The purpose of the article is to analyze proposed by the legislator in Part 1 of Art. 170 CPC of Ukraine the concept of «property arrest» everywhere in the prism of the achievement of domestic science in the formation of the concepts of law and on the basis of defects found in the construction of the concept under consideration, the development of his author's scientific definition.

The author, having regard to the logic and the theory of law, critically analyzed the notion of «property arrest», which was given by the legislator in Part 1 of Art. 170 CPC. It is concluded that when considering the standards of evidence contained in the CPC as a hierarchical structure between the components of which there is a logical connection and which create a consistent system of the validity of knowledge in criminal proceedings, critics may be criticized for developing standards for the proof of a «set of grounds» and «Reasonable suspicion», set forth by the legislator in reverse order. In addition, the standard «reasonable suspicion» is proposed to apply to the arrest of property.

It is concluded that «sufficient grounds to consider» and «reasonable suspicion» are standards of proof that, as a result of the targeted activity of the prosecution party (as well as in cases provided for by the CPC of the civil plaintiff), should ensure the level of conviction that will facilitate the formation of an investigator judge or the court of confidence in the need for the arrest of property.

Based on the analysis carried out, the author's definition of the concept of «property arrest», under which the author understands the temporary, to the cancellation under the established procedure of the CPC, the deprivation of the right of alienation, disposition and (or) use of property for which there are sufficient grounds, is imposed upon the decision of the investigating judge or court to consider that it is or can be a real proof, to be subject to special confiscation from a suspect, accused, convicted, third party, confiscation in a legal entity for the purpose of securing a civil claim, recovery from the legal entity of the unlawful gain received, possible confiscation of property, in the presence of a reasonable suspicion that the non-application of this measure will result in the concealment, disappearance, loss, damage, destruction, use, transformation, movement, sale, transfer of property.

Key words: *standard of proof, property arrest, grounds for arrest of property, arrest of property, definition of concept, concept in criminal procedural law.*

Стаття надійшла до редакції журналу 05.10.2018.